Број 54. У Новом Саду, у суботу 8. марта 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан данкуте, а недељом сведен к данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску над се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте овамих ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чанића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је била платформа

самосталско-хрватске коалиције код последњих саборских избора и „најлепша цртица“ Николића Подринског, те зашто су Старчевићанци, и ако противници те платформе, ипак у Срему гласали на кандидате самосталско-хрватске коалиције, а против српских радикала?

Г. Матија Видиновић, духовник болнице у Земуну, присталица Старчевићеве хрватске странке права, написао је у „Хрватском Праву“ од 17/3. о. г. чланак под насловом „Смије ли Хрват гласовати за Николића Подринског?«

Чланак овај у велике је занимљив. Он нам открива сву голотињу изборне борбе самосталско-хрватске коалиције у Срему. Из тог чланка ми видимо, што је значила и знаменована кандидатура Николића Подринског у Срему, видимо, каквим се је средствима за њега кортеповало и радило, видимо најпосле зашто су се све хрватске странке па и оне, које су међусобно најљуће политичке противнице, сложиле, да у Срему на изборима обере српску народну радикалну странку.

Г. Матија Видиновић у том чланку изјављује, да он сам није у Земуну гласао за Николића-Подринског, који се назива „православним Хрватом“, него се је уздржао од гласања, али да је ипак отишао у Карловце и Петроварадин и онде радио код Старчевићанаца, „да деду свој глас Николићу Подринском“. Зашто г. Матија Видиновић није у Земуну дао свој глас православном Хрвату Николићу? Он вели ово: „Дне 4. прошлога мјесеца (фебруара) сазвао је одбор од 10 лица поуздани састанак, на којем је вођа земунских покреташа, др. Живко Бертић, предложио за саборског кандидата за Земун дра Николића-Подринског. Назвао га је најглавнијим и најугледнијим чланом српско хрватске коалиције. К томе је рекао, да је Николићева најљепша цртица ово: Он ће радити око тога да се ми прикључимо Далмацији, а не Далмација к нама. Он ће као најглавнији члан коалиције у том и успјети. Тим ће се Мађарима силно осветити за све нанешене нам неправде, а дакако да ће га ради тога запасти највећа част у Хрватској“. Г Матија Видиновић сматра „прикључење“ Хрватске и Славоније преко Далмације Аустрији повредом хрватског државног права и самосталности краљевине Хрватске и Славоније, против које „сваки поштен Хрват мора протестирати“, пак зато он није могао ни хтео гласати у Земуну за Николића Подринског и ако га назива „православним Хрватом“!

Али зашто је онда ипак тај исти г. Матија Видановић, старчевићанац, ишао у Карловце и Петроварадин, те онде кортеповао и радио за Николића-Подринског? Он вели ово: „Имао сам и право, паче била ми је дужност отићи, те их као Хрват хрватски савјетовати. Знао сам, да ће Николић Подрински бити изабран у Карловцима проти вођи радикала, дру Красојевићу, једино помоћу карловачких и петроварадинских Хрвата. Својом мисијом хтио сам то постићи, да Подринском Хрвати из Карловаца и Петроварадина при годом избора свечано ударе на чело жиг хрватски“. Ова изјава ка вује нам речито ово:

1.) Платформа, са којом је самосталско-хрватска коалиција ушла у изборе, била је: „прикључење“ краљевине Хрватске и Славоније преко Далмације Аустрији. „Тиме ће се Мађарима осветити за све нанешене неправде“ и гаранција за успех ове акције јесте личност Николића Подринског, будућег највећег достојанственика у Хрватској. Као што су прошли избори доказали, то је платформа упалила у Хрватској и Славонији. За њу се је одушевило, радило и гласало Векерлово заједничко, Раухово земаљско и Хидегетијево општинско чиновништво. Та платформа извојевала је на изборима самосталско хрватској коалицији саборску већину, а Николићу Подринском три мандата.

2). Старчевићева хрватска странка права или као што ју зову Франкова странка, кортеповала и радила је код својих присталаца у Срему, да код избора гласају на кандидате самосталско-хрватске коалиције против српских радикала, да се тако кандитима те коалиције „пригодом избора свечано удари на чело жиг хрватски“.

Месецима лагали и обманивали су самосталци народ српски са клеветом, да су Срби радикали у савезу са Франковцима. На изборима у Срему натерали су их у лаж сами Франковци. У свим сремским срезовима Франковци су отворено и јавно кортеповали, радили и гласали за кандидата самосталско-хрватске коалиције. У Срему дакле постојао је отворен савез између Франковаца и самосталаца и Франковци су своје савезничке дужности према самосталцима поштено извршили. Шта је била сврха том савезу? Да се тим савезом самосталским кандидатима у Срему свечано удари на чело жиг хрватски. Тај жиг им је прошлих избора у Срему и ударен. Народ српски у Срему на чисто је с њима. Народ српски показао је и на последњим изборима у Срему и показаће то и у будућности, да док је Срба у Срему бити ће и радикала. Самосталци напротив показали су и на последњим изборима, па ће то показати и у будућности, да они постоје, живе и раде у Срему без Срба. Шта више и против Срба. На част то било и њима и њиној црно-жутој платформи, коју ће сада у Пешти полизати, да ју пред Мађарима избаце зелену, а све зарад пештанских штипендија и оно мало владиних јасала у Загребу. У осталом то је интерна ствар њина и заједничке владе у Пешти, која се народа после обављених избора ни најмање не тиче. Код нових избора запеваће самосталско хрватска коалиција бирачима и опет ону своју стару, али опробану песму:

„Рабиће луде, одите амо,
Рабиће куда бежате тамо?“

Хоће ли јој и опет упалити? Идемо, да видимо. И

Прилике у Хрватској и Славонији.

Хрватска коалиција у невољи.

Коалиционаши се налазе у врло невгодном положају. Никако да се одлуче, на коју ће страну. План им није испао за руком. Рачунали су насигурно, да ће им Векерле дати владу чим се састане сабор. У том их је уверењу одржавала Векерлова изјава, да ће преговарати с оном странком, која добије већину на изборима. Место преговора дошла је одгода сабора. Бан Раух остао је у свом положају, па преко својих листова препоручује коалицији, да му се приближи, а он ће јој радосно отворити своја врата. Ако коалиција неће с њим, онда ће он владати и без коалиције. Али Раух још поручује коалиционашима, да их не треба све, дакле хоће да бира, који су згоднији, да му буду помагачи. Један део самосталаца два-три покреташа (напредњака) и присталице Николић Кулмерове групе вољан је да прими у своју страну, остале не треба. Коалиција не може да дође к себи од чуда. Где су Николићеве »златне« везе у Бечу? По Николићевом упутству нису хтели да се удруже са народностима у Будимпешти. Нису водили опструкцију против измене пословника у угарском сабору. Нису напали бана Рауха мућковима, кад је долазио у сабор, а ишли су с њим у цркву. Решили су чак и то, да не нападну бана Рауха, кад дође у сабор да развије програм, само да омогуће рад сабора и што је најглавније: избор 40-рице за пештански сабор. И после свега тога нема преговора, а рачунали су, да ће сигурно добити владу у своје руке. Владу треба да добију безусловно, јер чиновништво тражи од њих заштите против прогањања, ком ће бити изложено. Коалиционашки лист »Novosti« у 82. броју признаје, да и у коалицији и изван ње ипак има људи, које претња с комесаром баца у бригу. Има међу коалиционашима људи, — вели »Novosti« — који мисле, да ће дужи и јачи притисак ипак постићи своју сврху, особито међу чиновништвом, те ће ја данашњи ред после комесријата ипак бити могуће скалупити у сабору какву-такву рауховску већину. После оваког признања није немогуће, да коалиција сагне главу пред Раухом. Натераће је на то чиновништво, а народу ће се рећи: боље и са Раухом као баном, него комесаром. Можемо још доживети, да Раух постане народни бан, као што је постао и Пејачевић, и ако је пре тога називан тиранином. Све то може бити за љубав власти. Николић са својим »златним« везама може и то учинити, иако ће му жао бити, јер је насигурно држао, да ће сести на банску столицу, а грмио је, да за чиновнике, противнике коалиције, неће бити пардона.

Супилова претња.

Супило није задовољан. Неће да кида с Пештом коначно, па јој још као последњу поруку шаље: да ће се он и његово друштво бацити у наручја Аустрије, ако не попусти и не преда његовом друштву владу. Јадни Супило! Бацио се он већ одавна у наручја бечке политике, па јој служи верно, као и Векерле.

Сви су они у једној служби, али имају разне улоге према оној: поцепај па владај! Само што Беч употребљава сваког, али не даје награде, већ употребљене баца као исцеђен лимун. Неће проћи дуго време, па ће се и Супило уверити, да су Николићеве »златне« везе створиле читаву забуну, да би Беч могао постићи своју циљ. Беч је добио поравнање и квоту, добиће пооштрени пословник и већу војску. Да није било Супила и друштва му, не би Векерле то лако спровео. Супило још мисли, да је велики политичар, а дао се употребити као бечко оруђе.

Отимање за франковце.

Осечки правашки орган „Narodna Obrana“ позива франковце, да се придруже коалицији у борби против Рауха. Кад Раух падне, онда ће праваши иступити из коалиције и сложити се са франковцима. Сада то не може бити, јер се коалиција мора одржати да би и Срби радили на обарању бана Рауха. Шта значи то? Одите франковци у наше коло, а кад Срби учине своју дужност, ми ћемо примити владу и Србима захвалити као што им је захвалио бан-пучанин Мажуранић уништавањем српских школа и прогањањем српских права. Мађари ће нам то радо дозволити да се освете Србима за њихово држање — а Беч је увек зато, да се Срби као опасан елемент прогоне. Но и бан Раух врбује франковце. Његов лист „Ustavnost« позива их, да се приближе Мађарима, јер ће помоћу Угарске лакше остварити свој програм у оквиру монархије. Раух дакле обећава франковцима остварење Велике Хрватске јер то је њихов програм. Било да се франковци споје са правашима било са Раухом, крајња је сврха: Велике Хрватске против Срба. Франковци су дакле она лепа девојка, око које се отимају два младожеље: праваши и Раух. Франков-

ци пак умеју вешто да намигују на обе стране. Будимо дакле на опрезу, јер се о нашој кожи ради.

Чије су поруке слушали?

Кад смо тврдили, да су Супиловци били бечко оруђе и радили по упуству из Беча, хрватски листови су то свечано порицали. Загребачки коалиционашки лист „Novosti“ доноси из Беча овај извештај: У непосредној околини Његовог Величанства најугледније и најупливније особе живо расправљају о приликама у Хрватској и Славонији и осуђују, што се тако поступа са Хрватима, који су били најчвршћи ослон династији и најјачи стуб велевласном положају у монархији. Ти кругови одлучили су, да се скорашње заседање аустријског сабора употреби за најодлучнију борбу у корист Хрватске и Славоније. Већ од прошлог лета стизале су у Загреб из Беча овакове поруке са значајним додатком: *Не попуштати ни за длаку нарочито на језичном питању, јер ту ће вас у одлучном часу помагати сва остала монархија. И у истини у том су смислу писали и неколи најодличнији „аустријски војнички стручњаци.* Ето признања, да смо ми истину писали. Али увериће се хрватски коалиционаши, да ће их ти исти бечки политичари оставити на цедилу — кад буде то Бечу било у интересу.

Демонстрација против бана.

Бан Раух је у четвртак пред вечерњим шетао Илицом са оделним предстојником Црнковићем и жупаном Вучетићем. Уз пут је ушао у једну трафику да купи цигаре. Већ пре тога је једна гомила младих људи пратила бана. Када је хтео да са својом пратњом изађе из трафике пред овом је већ стајала повећа гомила људи и почела вређати, и грдити Мађаре и бана. За тим су бана и пратњу му са свију страна опколили и почели у уши да им певају хрватске песме. На једном углу Илице стајала су два полицајца, који су покушали да гомилу растерају, но ова је заузела претећи положај, и бан са пратњом својом нађе за добро да се склони у једну апотеку. Демонстранти почеше пред апотеком да грде бана. У том је стигло дванајест полицајца, који са голим сабљама јурнуше у гомилу, која се распрштла на све стране. У брзо стигне и коњица полицајца, која почисти целу Илицу. Један рањен полицај однесен је у болницу Два демонстранта су затворени.

Јављају нам, да је хрватско-српској коалицији немио тај догађај. Они би сад да се мире. Али кад једаред захукаш машину. Ова не зна за диплома цију и не можеш је лако за уставити.

Српски гласови при избору у Земуну

Земунски „Српски Одјек“ доноси овај извештај: У Земуну има 616 бирача свега, Срба 212. Гласало је 175, међу њима 20 чиновника. Радикални кандидат Бабић добио је 138 (134 независна а 4 чиновничка гласа) а Николић — Подрински 37 гласова (16 чиновничких и 21 независан глас) Бабић је дакле добио скоро 7 пута толико независних српских гласова као Николић. И они бројеви говоре да је српски народ осудио самосталце. Али они неће изнети ни ове бројеве у свом „Сирдобрану“, као што нису изнели ни млочке, митровичке и друге. Што кријете самосталска господо ову своју бруку? Изнесите бројеве.

Писмо „Застави“ из Аргентине.

Наваро, провинција Буенос-Аирес, 10. фебруара 1908.

Не идите у Аргентину! Аргентина је подељена на 14 провинција, одо тих су најплоднија Буенос, Санта-Фе и Кордово. Па и та се земља не може мерити са нашом. Овде свет овако ради. Разоре ливаду, па је онда сеје пшеницом три године узастопце. Треће године се већ свуда пробије дивља зоб. Кукуруз слабо сеју, а слабо и роди. За тим оставе земљу три, четир до седам година да се одмори. Земља је одозго 30—35 центиметара црница, доле жута ила, и тако тврда, да неће ни ашов у њу. Клима је врло незгодна, јер нема дана да не дуне ветар, који ужасно осуши све. Од ветра страда јако пшеница, јер трећину, а и половину омлати на земљу. Сеју руску врсту жита. Слабо роди и воће и поврће, варивo, зачин. — Патлиџан се продаје на комаде, туце 20—30 новчића, кила пасуља 30—40 новчића. Земља је сва у спахинским рукама. Поједине спахије имају по више хиљада, а сиротиња нема ни јутра.

Војин Вардић.

Нереди у Сарајеву.

У сарајевском позоришту приказан је комад „Весела Удовица“, у ком се ругају Црногорци. Сарајевски Срби тражили су, да се забрани приказ тог комада, али полиција се није на то осврталa. Око позоришта скупио се силан народ да протестује. Али полиција је кидисала на Србе и растерала их сабљама, а многи су и ухапшени.

Фотографиран љубавнички састанак

Куварица на спахилуку у Дерегњи Марија Каваш упознала се са управитељем потрошачког друштва Јосифом Вегешем, који је писмено позове на састанак. О томе је дознао њен дотадашњи љубавник, Павле Банаји жандарски подофицир. Кад је љубавник дошао на заказано место, Банаји их је фотографирао у љубавном загрљају, а био је сакривен иза једног дрвета. Кад је ухватио слику, он онда опали из револвера и убије девојку на месту. Тада хтеде Вегеш да побегне, али онако збуњен пође према жандару, који опали револвер и на њега и убије га. Сад је окренуо револвер на себе, опали и остаде на месту мртав. Код Бањија нађено је у писмо, у ком је изнео, зашто је наумио да изврши ово крваво дело У писму је уједно уповорио и на фотографију.

Последица пића

На фабрици које у Беочину до годио се ових дана и опет жалостан случај. Радник Хасан Аликић родом из Отока у Босни, донео једно вече у своју бараку литру вина. Када је Хасана ударило вино у главу, поче се свађати са Зејином Канаћем и нападне га. Овај га удари неколико пута штапом по глави, на што га Аликић ограби за прса, сруши на земљу и по њему је газио. Канаћу прискочи у помоћ Сулејман Хилинић, те удари с великим ножем Аликића, неколико пута у главу и тело, дочим је Маша Дураковић дохватио са стола канту, те крвавог и на земљи тешко већ озлеђеног Аликића неколико пута њом ударио. Творнички лечник установио је, да су озледе на глави тешке и по живот опасне јер је поремећен мозак и плућа Дураковић је ухваћен и предан суду, дочим су Канаћ и Хилинић ухватили маглу. За њима је расписана потера.

Куга у Санфранциску.

Из Њујорка јављају, како се већ месецима проносе крадимице гласови, да се у Сан-Франциско увукла грозна болест куга. У пркос најбрижљивијим и најстрожијим мерама, које су предузете, већ је више њих умрло од те ужасне болести. Кугу у Санфранциско пренели су мопци и пацови са оних бродова, који су стигли из Бомбаја Власти су, чим се за први случај куге сазнало, одмах предузеле најстрожије мере, да се болест још у клици угуши. Нарочити одбори иду из куће у кућу и прегледају, да ли је све у највећој чистоти Власт је уједно расписала велике награде за убијање пацова и грађанство их без разлике најмарљивије убија, да ако се куга до лета не истреби, варош ће бити затворена од целог света. Постојбина те грозне боље куге је Индија, где годишње прождире стотине и стотине хиљада људи. — Европејац један, који сад живи у Санфранциску, изнео је у јавности ово: Три године сам живео у разним крајевима Индије и за то време сам својим рођеним очима гледао, какову ужасну пустош ствара куга међу тамошњим урођеницима. Још ме и данас подилази језа, кад се сетим оних крајева, у којима бесни куга. Кугу шире тамо пацови и муве. Пацови се тамо слободно шетају по улицама и путевима, праћени од безброј мува. И ништа није природније, већ да муве усисавају у себе изражену крв пацова, затим лете, и тешко оном човеку или животињи кога зарave. У Индији у сваком месту у засебном гробљу сахрањују оне, који умиру од куге Та гробља леже ван вароши и огрђена су високим каменитим зидовима. Сахрањују их овако: За ту сврху нарочито саграђена кола иду по општини од јутра до мрака непрестано и у њих једно на друго бацају све оне, који су умрли од куге. Односе их на то одвојено гробље, бацају их све на гомилу, кад сунце седне, преливају са уљем од кокуса и запале. И тако их сахрањују из дана у дан. Ужас спопадне странца који оће у Индију, те види често на гомили лешине стотине и стотине људи, жена и деце. где их прождире силан пламен, који целу варош руменилом бојади.

ЛИСТАК.

Модерно робље

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак) (90)

— Ви сте ми драги пријатељу, понудили познанство и сложни заједнички рад. Ево првих услова. Радите у том смислу и онда када стечете читаву странку, већи дио хрватског народа, који ће и моћи и хтјети радити, онда ћемо одпочети озбиљне преговоре и рад... Наша борба је напер на против гладних придошлица, који су отели у своје руке у влади власт и врше насиље над овдашњим српским домородним народом. Те издајничке словенске мисли, те отпаднике од слоге два братска народа проклињемо, а не дао Бог, да их одмазда постигне из наших руку. Поручите међутим народу хрватском у Хрватској да их ми сматрамо као своје пријатеље, као своју браћу и да желимо једаред да се нађемо у једном колу у ослобођењу оба наша заробљена народа.

Боривој се опрости с овим човјеком, који је толико тражио познанство и договор с њиме. Сада је ето чуо мишљење српског омладинца, и није се више могао тужити на непредусретљивост.

Боривој је сједео у жељезничком возу, који вози од Илице у Сарајево. Када је био на сред Сарајевског поља, баци поглед кроз прозор. Румен сунца је стао по свима врховима и вјенцима брегова, који окружавају Сарајевско поље: Требевић, Трескавицу, Уахорину, и на истоку далеко Романију све бијаше окупано у сад већ слабу румен вечерњег сунца. Лак усхит као вечерње молитве испуњаваше душу његову: „Како је дивна моја домовина“ говорио је у себи. Његово срце бијаше испуњено надом и он вјероваше, чврсто се надаше, да ће напокон ипак све добро бити.

Кад се Боривој вратио кући он се спремао да се са неколико угледних Срба заузме за Алексиће, када буду дошли, да се туже. Он их је заиста жељно чекао, дуго чекао, но нико од Алексића не дође

(Наставиће се).

Брзојави „Застави“.

Стигли 7. марта

Радикална победа у Вуковару.

Вуковар. На црквеној скупштини изабран једногласно др. Светислав Новак за председника. (Овде случајно Хрвати немају права гласа, иначе би несигурно победили самосталце).

Велика ватра.

Дебрецин. Данас пре подне запалила се зграда касине. Два бурета са бензином прснула су. — Цела зграда заједно са зградом суседне железнице срушила се. Два ватрогасца тешко су рањени. Ватра непрестано отима маха.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

ПОТРЕБУЈЕМ
једног берберског
ПОМОЋНИКА
плата по заслузи.
Славко Поповић
берберин, Беочин, Цимент-фабрика.
320 1—2

На знање коларима
Село ЈАРАК у Срему јако је потребито за коларске мајсторе, јер посла увек за колара има Који има вољу доселитисе, а у Јарку нема познати нека се тога ради обрати на
Милана Тодића
ковача у Јарку (Срем)
1. 190 9—6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.